

Asia: OM 5/69/2015

Luonnos korruption vastaiseksi strategiaksi

Lausunnonantajan saate

Tähän voitte halutessanne kirjoittaa saateen lausunnollenne

Suomen Journalistiliitto kiittää oikeusministeriön lausuntopyynnöstä. Korruption torjuminen on kaikissa muodoissaan on äärimmäisen tärkeää ja kannatettavaa demokraattisessa yhteiskunnassa.

1. Korruption esiintyminen

Miten suomalainen korruptio mielestänne ilmenee ja millä alueilla / sektoreilla korruption vastaista työtä mielestäsi tulisi tehostaa?

Lähtökohtainen oletus on, että korruptiota on vähän, ja silti viranomaiset eivät suhtaudu korruptioon vakavasti ja keskinäinen yhteistyö on osittain puutteellista. Esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies on kritisoinut muun muassa sitä, että Verohallinto Liechtenstein-tapauksissa ei ilmoittanut tapauksia poliisille tutkittavaksi. Syyteoikeus vanheni, koska poliisi odotti esitutkintaa, ja verottaja odotti sitä, että poliisi ottaisi Verohallitukseen yhteyttä.

Jotkut viranomaiset eivät suostu luovuttamaan julkisuuden kannalta arkaluontoisia asiakirjoja määräajassa, vaan viivyttelivät niiden antamista. Tämä vaikeuttaa korruptiotapausten käsittelyä.

Puuttuuko strategialuonnoksen korruptiokatsauksesta olennaista tietoa tai olennaisia lähteitä?

On hyvä, että strategialuonnoksessa on tunnistettu median rooli korruptiotapauksien paljastajana. Median keskeistä roolia olisi pitänyt käsitellä strategiassa tarkemmin, sillä useimmat tapaukset tulevat poliisin tietoon median kautta. Mikäli median toimintaedellytyksiä vahvistetaan, yhä enempi korruptiotapauksista tulee viranomaisten käsiteltäväksi.

2. Korruption vastainen työ

Miten nykyiset korruption torjunnan viranomaisrakenteet mielestäsi toimivat? Miten rakenteita voisi vahvistaa ja yhteistyötä viranomaisten välillä parantaa?

Korruptiota havainneella viranhaltijalle tulisi olla virkavelvollisuus tehdä ilmoitus korruptiivisesta toiminnasta poliisille.

Onko teillä näkemyksiä siitä, miten muut sidosryhmät (ml. kansalaisjärjestöt) ja kansalaiset voisivat osallistua korruption vastaiseen työhön?

Ilmoittajan (ns. whistleblowerin) asemaa on vahvistettava. Ilmoittajan oikeudellinen asema on turvattava. OECD on esittänyt strategian suosituskohdassa (iv) , että ilmoittajaa tulisi suojata syrjiviltä toimilta ja kurinpitoseuraamuksilta. Strategiassa ei kuitenkaan esitetä parannuksia ilmoittajan asemaan.

Toimittajalla on oikeus lähdesuojaan, joka tarkoittaa, ettei toimittajan tarvitse paljastaa tietolähdettään, ellei kysymys ole ankarasta ja vakavasta rikoksesta tai salassapitorikoksesta. Tämä ei kuitenkaan ole ilmoittajan oikeus eikä hän nauti suojelua Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan. Mikäli tietolähteen asemaa ja suojelua parannettaisiin, korruptioepäilyt tulisivat paremmin julki ja ilmoittaja voisi luottaa tiedon luottamuksellisuuteen.

Suomessa ilmoittajan oikeus ei vastaa ruotsalaista viitekehystä. Ruotsissa ilmoittajalla on laaja oikeus ilmoittaa yhteiskunnallisista epäkohdista viranomaisille tai medialle (Lag 2016:749 om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden, 7 §). Ruotsissa virkamiesasemassa toimivan tietolähteen etsiminen ja vastatoimet on kriminalisoitu rikoslaissa.

Suomessa työsopimus- ja virkamieslaissa oleva lojaliteettivelvollisuus saattaa olla esteenä korruptiotapauksien paljastamiselle, esimerkiksi medialle. Suomessa onkin aktiivisin toimin etsitty ilmoittajaa, jos viranomaisasemassa oleva tietolähde on paljastanut yhteiskunnallisen epäkohdan medialle. Tämä on heikentänyt ilmoittajan luottamusta tietojen luottamuksellisuuteen jatkossa.

Ruotsin lainsäädännössä ilmoittaja voi paljastaa vakavia epäkohtia myös medialle, jolloin hän nauttii erityistä suojelua.

3. Strategian visio

Miten suhtaudutte strategian visioon (s. 3)

Strategian visio on hyvä. Avoimuus toimii korruptiota vastaan.

4. Strategialuonnoksen painopistealueet

Strategialuonnoksen luku 4 käsittelee keskeisimpiä kehitys- ja toimenpidetarpeita (4.1–4.6). Mitkä näistä ovat mielestänne tärkeimmät ja kiireellisimmät? Perustele vastauksenne!

Keskeisintä on läpinäkyvyyden lisääntyminen ja julkinen valvonta. Media toteuttaa omaa tärkeää rooliaansa vallan vahtikoirona. Kunnat ja valtiot tuottavat palveluitaan yhä enemmän osakeyhtiömuodossa. Pääosin julkisessa omistuksessa olevat osakeyhtiöt tulee ulottaa julkisuuslain

piiriin, jotta niitä voidaan valvoa. Tämä on otettava huomioon myös sote-uudistuksen yhteydessä, jossa palveluiden tuottamista siirretään pois kunnilta.

Esimerkiksi yhteiskunnallisesti merkittävää länsimetrohanketta ei voi julkisesti valvoa, koska Länsimetro Oy ei suostu luovuttamaan sitä koskevia asiakirjoja.

Lisäksi asiakirjajulkisuuden toteuttamisessa on ongelmia. Jotkut viranomaiset viivyttävät julkisuuden kannalta arkaluontoisempien tietopyyntöjen kanssa. Viranomaisen virkavastuuta asiakirjan luovuttamisesta julkisuuslain määräajoissa tulee korostaa julkisuuslainsäädännössä. Viranomaisen saattaa valittaa asiakirjan julkisuudesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka lykkää tiedon julkiseksi tulemistä noin yli vuodella. Julkisuuslakiin tulee säätää määräys siitä, ettei viranomaisella ole yleistä valitusoikeutta hallinto-oikeuden päätöksestä. Valitusoikeus tulee rajata ainoastaan tapauksiin, missä on kysymys erittäin tärkeästä julkisesta edusta.

5. Ehdotetut toimenpiteet

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? a) korruption torjuntaa tukevien rakenteiden vahvistaminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? b) tietoisuuden lisääminen ja asenteiden muuttaminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? c) läpinäkyvyyden lisääminen

Julkisuuslain soveltamisalaa pitäisi uudistaa. Julkisuuslakia tulisi soveltaa yhtiöihin, joissa julkinen valta omistaa yli 50 prosenttia yhtiöstä.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? d) Korruptiotapausten paljastumisen helpottaminen

Ilmoittajan asema on turvattava paremmin (ks. edelliset vastaukset), jotta ilmoittaja voisi luottaa siihen, ettei hän joudu vastatoimien kohteeksi.

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? e) Lahjusrikoksiin liittyvän lainsäädännön kehittäminen

-

Onko teillä kommentteja toimintasuunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin? f) Korruptiotutkimuksen edistäminen

-

Puuttuuko toimenpidesuunnitelmasta mielestänne toimenpiteitä?

Julkisuuslain soveltamisalan laajentaminen ja tietolähteen aseman parantaminen

Mainitaanko toimenpidesuunnitelmassa oikeita vastuutahoja ja onko jotain vastuutahoja unohdettu?

-

6. Korruption vastaiseen työhön osallistuvat viranomaiset ja toimijat

Onko teillä kommentteja/lisättävää korruption vastaiseen työhön osallistuvia viranomaisia ja toimijoita koskevaan osioon (liite 1)?

-

Onko teillä tai edustamallanne organisaatiolla/järjestöllä liityntäpintoja korruption ehkäisemiseen? Millaisia?

-

7. Muut huomiot

Onko teillä muita strategialuonnokseen tai yleensä korruption torjuntaan ja ennaltaehkäisyyn liittyviä kommentteja?

-

Salokangas Jussi
Suomen Journalistiliitto ry